

**АЛЕКСАНДЪР КЛИМОВ, ИГОР
БЕЛОГРУД
МИТНИЦА**

Превод от руски: Катя Димитрова, 1986

chitanka.info

Масивната врата на кабината плавно се плъзна по жлебовете и с леко щракане се затвори.

Ростислав Жуков седеше в креслото и се опитваше да се отпусне. Вдясно ритмично пощракваха уредите. Полумракът изкривяваше очертанията и само тесният правоъгълник на прозореца за наблюдение хвърляше върху гърдите му сноп електрическа светлина.

В прозорчето се появи лицето на председателя на комисията. Късите му сиви коси стърчаха като бодли на таралеж, дълъг неравен белег пресичаше цялото му чело. Очите му се впериха в Ростислав и устните му безмълвно се задвижиха. Жуков се досети: председателят произнесе традиционното „На добър път“.

За миг на Ростислав му стана смешно. Той затвори очи и си представи как сега там отгоре старецът ще каже „Старт“ и ще го запрати в тъмнината и неизвестността.

Звездолетът започна да намалява скоростта. Включиха се екраните на антигравитаторите, компенсиращи отрицателното ускорение вътре в кораба. Скоро претоварването изчезна и Ростислав леко се надигна от мекото пилотско кресло.

Огромен колкото половин стена илюминатор отделяше ярко осветената командна кабина от непрогледния космически мрак. Звездите, хладни и остри, сияеха равномерно.

Жуков прие доклада на корабния „мозък“ и започна да нанася оперативните поправки.

Далече назад останаха ненаситните облаци от антигаз, невидимите и коварни гравитационни примки, времевите вихри на подпространството. Полетът беше към своя край. Някъде в пустотата се беше притаила станцията, към която „Албатрос“ вече се приближаваше по сигналите на радиофара. С всяка измината секунда сигналът ставаше все по-отчетлив и по-чист и Ростислав изведнъж се улови да мисли, че и към еднаквите по цялата Вселена радиовълни вече се отнася като към продукт на чуждия разум. Това бяха ТЕХНИТЕ радиовълни! В съзнанието на Жуков те оставаха тънката и засега единствена нишка, съединяваща човечеството със загадъчния Галактически Съюз.

В центъра на екрана се появи точка и започна да расте, изпълвайки се с бяла светлина. Това беше приемната станция — предният пост на звездната цивилизация. Жуков се усмихна. Преден

пост! Тогава значи той е посланик! Посланик в неизвестната „извънкосмическа страна“.

Станцията израсна и зае почти целия екран, превръщайки се в огромен сребрист куб. Жуков посегна към пулта за управление и тутакси осъзна, че няма представа как ще кацне върху сребристия куб. На станцията нямаше нито ниши, нито платформи за кацане на космически кораби; имаше само гладки и хлъзгави на вид стени.

Ростислав гледаше в екрана, очаквайки някакъв сигнал или подсказване. В това той не се съмняваше: Галактическият Съюз само го покани да посети неговите владения. В крайна сметка учените именно така изтълкуваха обърканото радиопредаване.

Гърлото му пресъхна. Жуков повика домашния робот и поиска портокалов сок с лед. След като грабна чашата от ръката му, Ростислав отпи голяма глътка от тръпчивата ароматна напитка и си позволи да отмести поглед от екрана. Роботът, нисък и тежък, стоеше наред с кабината и чакаше заповеди. Него не го вълнуваха проблемите на контакта и Жуков му позавидя за неговата невъзмутимост.

Ростислав бе посетил не една планета, беше видял какво ли не, но този път кой знае защо не чувствуваше увереност. Той, разбира се, се ласкаеше, че Съветът му повери тази мисия, но...

Жуков никога не се смущаваше от външните белези на извънземните. Не беше важно как изглежда съществото. Главното е интелектуалното съответствие, еднаквостта на системите за оценка, етичните норми. В процеса на усвояване на Галактиката хората са се срещали с множество цивилизации, но едни бяха на ниска степен на развитие, други преживяваха криза, а с трети никак не успяваха да постигнат взаимно разбирателство. Например как можеш да се сприятелиш с мислещите кристали на Бергон? Стърчат си в скалата и си мислят. И хич не им е до човека и до неговите честолюбиви мечти...

Друго нещо е Галактическият Съюз! Съюз, в който влизаха няколко цивилизации, намерили за себе си критерий за съответствие!

На „Албатрос“ се пазеше щателно подобрена информация за Земята. Какво ли нямаше там! Никой не би могъл да каже предварително какво ще влезе в работа при изпълнение мисията на Жуков.

И тогава се случи нещо, от което Ростислав едва не изпусна чашата.

Командната кабина изчезна! Изчезнаха мекото кресло и леко осветеният пулт. Ростислав се озова в празна кубична стая, облицована с някаква мека материя в светлосин цвят. Той самият седеше в странен и твърде неудобен стол, а чашата с портокалов сок, леко наклонена, висеше до ръката му. Жуков я подхвана.

До стената насреща седеше човек. Всъщност не би могло да се нарече човек. Той приличаше на манекен или кукла — общо взето, на нещо, на което са се опитали да придадат човешки черти, без много да ги е грижа за приликата. Той имаше ръце, крака и глава, но доста нескопосни и непохватни, навеждащи на мисълта, че е трудно и неудобно ползуването им.

— Здравейте — тихо каза човекът.

— Здравейте — отвърна обезкуражено Жуков. — Как попаднах тук...

— Телепортация — кратко подхвърли стопанинът на кубичната стая. — Елементарно. Извинете за закъснението. Налагаше се да изясним принципа на вашето общуване, а за това е необходимо време. Позволете да ви се представя: митнически инспектор Бор. Като индивид принадлежа на цивилизацията С-31 на Галактическия Съюз.

Ростислав почувствува, че започва да се успокоява. Всичко си идваше на мястото. Смущаваше го само длъжността „митнически инспектор“. Макар че...

— Кажете — попита той, — това вашият образ ли е?

— Естествено — потвърди Бор. — Обикновено аз съществувам във вид на облак от елементарни частици, но на вас сигурно ще ви е по-приятно да разговаряте с някой по-осезаем? Ако формата ми не ви допада, то аз... — инспекторът пред очите му започна да се разлива на стола.

— Не, не! Всичко е наред — побърза да го увери Жуков.

— И така — каза инспекторът, придобивайки предишния си вид. — Галактическият Съюз е заинтересован от увеличаване броя на неговите членове. Това ще му позволи да разшири сферата на своята дейност. Встъпването на всяка нова цивилизация в нашето общество ще способствува за прогреса както на самата цивилизация, така и на Съюза като цяло. Обмяната на знания, опит...

Жуков одобрително кимаше. Всичко се нареждаше отлично, само тази странна длъжност на събеседника... Сякаш прочете мислите му, Бор съобщи:

— Разбира се, не всички цивилизации могат да влязат в Съюза. Самият термин „Съюз“ предполага известно духовно единство. Контактът е възможен едва тогава, когато се съблюдава критерият за съответствие! За съблюдаването на този критерий съществува и митницата. Във всеки случай именно думата „митница“ — във вашия речник — е най-близо до всичко, което характеризира предназначението на станцията.

Жуков ликуваше. Разбирането на принципите на контакта вече само по себе си е неговата първа степен! А нали преди малко Ростислав си мислеше точно за това!

— Ние не обръщаме внимание на външните несъответствия — продължаваше Бор. — Много по-важно е вътрешното сходство. При нас доста често долитат „гости“. Някои като вас — по покана, други — по собствена инициатива, трети — случайно, и задачата на стотиците митнически станции и работещите на тях инспектори е да изберат единици, достойни за влизане в редовете на Съюза.

Жуков малко се учуди от подобна методика, затова попита:

— Кажете, защо проверката за контакт да не се провежда „вътре“ в Съюза? Защо да не се пропускат всички пришълци през контролната станция? Разумът не може да бъде агресивен. Нека „гостите“ да общуват с членовете на вашия съюз и по този начин сами да определят степента на своето съответствие. Та нали Съюзът е като жив организъм — приема своето и отблъсква чуждото! А при „митническата“ система субективното начало е твърде голямо: всичко се решава от мнението на инспектора, а той може и да сгреша.

Фигурата на Бор се разтопи за миг и започна да сияе със зеленикава светлина.

— Да, отговорността е огромна! — разпалено заговори той. — Но за длъжността инспектор се избират най-типичните представители на Съюза. Те не могат да сгрешат, тъй като изразяват интересите му. А що се отнася до това, защо не пропускат всички гости през станцията... Това е абсурдно предложение. Контактът с чуждия морал и мироглед може да се отрази пагубно на развитието на Съюза. Те са като бацили: настаняват се малко по малко и започват да разлагат

съзнанието. Та даже и митничарите — изпитани и закалени същества — често преминават курс по психотерапия след контакт с представители с неидентично мислене. Впрочем и без това в последно време в цивилизациите на Съюза се наблюдава значително намаляване на темповете на усъвършенствуване. Централният съвет обяснява това именно със слабото качество на митническите прегледи.

Ростислав малко се смути от такава жестокост на постановката. Той започна да говори за това, че може би с излишната строгост на контрола трябва да се обясни спадането на темповете на усъвършенствуването, че Съюзът, вместо да придобива, се отказва от нещо важно. Но инспекторът непохватно махна с ръка и го прекъсна:

— Да не губим време, към станцията вече се приближава друг звездолет. Разкажете, моля, за вашата цивилизация.

Жуков разбра, че е настъпил отговорният момент. Изтри чело и се опита да реши с какво за започне. Всички инструкции и директиви изведнъж изскочиха от главата му. Ростислав машинално глътна затопления от ръката му сок и като се стараше да подбира точните думи, започна да разказва за Земята, за хората, за тяхната работа, почивка, взаимоотношения. Придобивайки все повече увереност, той говореше за стремежа на човека към знания, съвършенство. Бор го слушаше внимателно и според получената информация започваше да помътнява и да се вие на кълба като облак дим, попаднал под дъжд. Накрая той вдигна неестествено изкривената си ръка и каза:

— Спрете! Вие ме потресохте. Дори нещо повече! Не зная, може би неправилно съм изтълкувал вашия разказ, но... У мен се породиха твърде сериозни опасения. Какви именно, сега не ми се ще да кажа, защото, ако съм ви разбрал неправилно, те могат да оскърбят цялата човешка цивилизация!

Жуков побледня. От лявата страна неочаквано получи тъпа болка. Ростислав трескаво си спомни своя разказ, опитвайки се да открие какво толкова развълнува митническия инспектор. Може би е говорил не каквото трябва? Или пък беше недостатъчно убедителен?

Бор почака още една секунда и каза:

— Очевидно стана някакво недоразумение, или... Знаете ли, не бихте ли се съгласили да ви подложат на едно малко изпитание? Тест за съвместимост. Резултатите от него ще поставят всичко на мястото му.

Жуков беше обезкуражен и само едва забележимо кимна с глава.

Ростислав се влачеше бавно по прашната сива улица и никак не можеше да съобрази как е попаднал тук.

От паметта му бяха изпаднали цели парчета, в главата му цареше пълен хаос. Пред очите му се мяркаха странни образи, които никак не пасваха с това, което ставаше.

Улицата беше пуста: освен Ростислав — нито едно живо същество. Мекият и гладък асфалт се топеше под преките лъчи на оранжевото слънце. Небето беше безоблачно и синьо, но тази синева плашеше с неестествената си яркост. От двете страна на улицата в равни редици се простираха къщи: еднакви многоетажни кутийки от грапав пясъчник, тъмни отвори на прозорци, влажен застоен въздух изпод вратите. Пред всяка къща растяха дървета. Те настъпваха към сухата напукана земя с двойни, приличащи на крака корени и се сливаха в редица. Растенията бяха тънки и хилави. Голите им клони имаха само по едно малко листенце, назъбено, плътно, като че ли от пластмаса.

Горещината го душеше като преса. Ростислав се намръщи, избърса потта от челото си и още веднъж се опита да си спомни как всъщност бе попаднал тук. Но паметта му отказваше да работи.

Жуков продължаваше да се влачи по скучния и пуст град и не можеше да си представи защо е тук и какво трябва да прави.

Изведнъж в далечината зад къщите се дочу ниско напрегнато бучене. Ростислав се спря. В края на абсолютно правата улица се показа черна точка. Тя стремително се приближаваше, растеше и пред очите му се превръщаше в капкообразен автомобил. Дълъг и тесен, със стъкла от опушена пластмаса, той се носеше по пътя с бясна скорост. Корпусът му блестеше, но шофьор не се виждаше.

Жуков замря. Имаше нещо страшно и непредотвратимо в тази мощна и самотна кола.

Внезапно, с края на околото си, Ростислав долови някакво движение вляво от него. Той се обърна рязко и видя как от един незаграден двор се появи мъничко хилаво човече. То мина на три метра от Жуков и без да се обръща, стъпи на улицата.

Ростислав само за миг погледна единствения обитател на града, но все пак успя да забележи, че това, въпреки всичко, не е човек.

Слабичък, с тънка наметка и сплескана глава — видът на това същество не оставяше съмнение: пред Жуков беше доста примитивен, слаборазвит хуманоид. С опитното си око Ростислав успя да забележи това и даже си помисли, че местните представители са твърде далеч от съвършенството, но изведнъж схвана, че сега ще стане катастрофа.

Хуманоидът бавно, влачейки крака, вървеше по платното на улицата точно срещу автомобила.

Мозъкът на Жуков още не беше успял да анализира получената информация, но тялото му вече се беше метнало напред. Той стремително прелетя над улицата и блъсна силно хуманоида в гърба. Човечето се търкулна през глава към тротоара, а Ростислав се просна на асфалта. Той успя да извърне главата си, когато върху него налетя полупрозрачната кола.

Жуков се свести в кубичната стая. Пред очите му продължаваше да стои страшната картина: гладкият сив асфалт и надвисналото над него колело на автомобила.

Накрая Ростислав разбра какво се бе случило. Градът, колата, самият хуманоид — всичко това е било измоделирано и въведено в неговото съзнание! Еднаквите къщи, стилизираните, като че ли щамповани с една матрица дървета, нереално синьото небе... — все същата имитация на земен град, както и опитът на инспектора да придобие човешки вид. Нима Жуков толкова скучно бе описал Земята?! Може би именно затова му беше предложено изпитание?

Изпитание... Какво пък, Ростислав беше спокоен за неговия резултат. Поставен в критическа, неотличима от действителността ситуация, Жуков направи това, което би направил и в живота. Нима инспекторът му е предложил тест за човечност и способност за саможертва?! Ростислав облекчено въздъхна: той постъпи така, както би постъпил на негово място всеки обитател на Земята.

Жуков се огледа. Инспекторът не беше в стаята, само в ъгъла плуваше малко синкаво облаче, във вътрешността на което избухваха синкави искри. И изведнъж от никъде се раздаде познатият глас:

— Митническият инспектор Бор, след като анализира резултата от теста, е упълномощен да съобщи своето заключение. Човече, ти не само не съответствуващ на критерия на Галактическия Съюз, ти

просто си неразумен! Грешка на природата — мислецо и неразумно същество! В тебе са заложили такива черти като безразсъдство, непоследователност, склонност към необоснован риск, липса на логика в постъпките. Тези черти са чужди на Съюза. Започнах да подозирам това още по време на разказа ти, но такова положение ми се стори толкова невероятно, че бях готов да допусна някакво недоразумение. Резултатът от теста сложи край на моите съмнения: не може да се нарече разумен представителят на високоразвита цивилизация, който спасява същество от явно по-ниска степен на развитие, с цената на собствения си живот. Кой е повече полезен за обществото: човекът или спасеният хуманоид? Как може да се нарече разумна загубата на по-доброто за запазване на по-лошото?! Великият Галактически Съюз не може да приеме в своите редове цивилизацията на Земята. Звездолетът „Албатрос“ трябва до 24 часа да напусне станцията...

„Албатрос“ се носеше през пространството, приближавайки се до Слънчевата система. Жуков лежеше в гравитационното кресло и гледаше в тавана.

Мисията му се провали. Галактическият Съюз не прие посланика на Земята. А може би е за добро? Бор, ползувайки езика на хората, нарече критерия за съответствие „разумност“. Дали не сгреша? Не е ли по-добре жизненият принцип на Съюза да се нарече тесен рационализъм? Нужни ли са на човека взаимоотношения, построени изключително върху това понятие? Какво ще остане тогава на хората: скучни градове, суха логика, пресметливостта на „галактическото еснафство“? Живот с калкулатор вместо сърце и — никакви съмнения? Наистина, защо да се съмняват, да избират, когато всичко е предписано предварително!

Или може би за всичко е виновен сам Жуков? Това ще разбере комисията. На Ростислав ще му бъде тежко, но единственото, което му даваше увереност — това е мъдрото лице на председателя на комисията с червения белег, пресичащ челото му. Та нали председателят го беше получил при спасяването на ниско развити хуманоиди на планетата Бромб.

Публикувано във вестник „Орбита“, броеве 34,35/1986 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.